

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

АШЫҚТЫҚ ӘСКЕР БЕДЕЛІН КӨТЕРЕДІ

Әскерге бару – азаматтық парыз. Барлық елде, барлық уақытта елін, жерін, Отанын қорғау – міндет, қалыптасқан дәстүр. Бір ғана айырмашылық оның заңдылығы мен географиялық аймағында. Қазақстан әркез тұрақтылықты, бейбітшілікті қалайтын зайырлы, демократиялық мемлекет. Өзінің тәуелсіздік алған жылдарынан бері бұл ұстанымы мен принциптері беки түсті. Бүгін де Қазақстан қарулы күштерінің барлық әлеуметтік, базалық, әскери мүмкіндіктерін арттырып, мемлекеттің тікелей қамқорлығы мен қадағалауындағы біртұтас жүйеге айналдырды.

(Соңы 3-бетте)

ТҰҒЫР

КОНСТИТУЦИЯНЫҢ АВТОРЫ – ХАЛЫҚ

Қазақстан Республикасының тамыр тартар өзегі, бағдар етер айнасы – Конституция. Осыдан жиырма жеті жыл бұрын қабылданған Ата Заң еліміздегі барлық заңнаманың күретамыры. Мемлекеттегі кез келген құрылым бас құжатқа қарап жұмысын жүйелейді. Себебі, Конституцияда тәуелсіз елдің тұғырын биіктетудің, тұрғындардың құқығы мен бостандығын мінсіз қорғаудың негізі жасалған. Сондықтан Ата Заңның тарихы, мақсаты, нәтижесі туралы үнемі айтып, халықтың санасында бас құжатқа деген құрметті қалыптастыру аса өзекті.

Соның ішінде мемлекеттегі әрбір азамат Конституцияның тақыр жерден пайда болмағанын, негізгі заңды қабылдауға барша жұрт атсалысқанын білуі тиіс. Бұған дейін азаматтар заңдық құжаттарды дайындауда белсенділік танытпаған. Ал негізгі заңды жасауға үш миллионнан астам қазақстандық азамат қатысқан болатын. Соның ішінде, 1100 ұсыныс-тілек Конституцияның мәтініне кірген. Осының өзі азаматтық қоғамның өскенін, құқықтық мәдениеттің ілгерілегенін айқындайтын көрсеткіш. Мұндай жауапты істе әр пікір бағалы, әр ұсыныстың құны жоғары. Ақиқат таластан тұатындықтан, әр тараптан айтылған пікір мен ұсыныстың көптігі құжаттың сапалық тұрғыдан өсуіне ықпал етері анық. Халықтың жағдайын халықтың өзінен артық ешкім білмейді. Көпшіліктің көкейін-

дегісін ескерген құжатқа қателік болмайтыны тағы белгілі. Осы тұста «Халыққа қарсы тұру, ағысқа қарсы жүзу», «Көзсіз күнелтсең де, көпсіз күнелте алмайсың» деген даналар сөзінің туралығына таңдай қағасың.

Қазақстанның Конституциясы еуропалық парламентаризм мен шығыстың дара билік үлгісінің озық дәстүрлерінен тұрады. Бас құжаттың әр бабы – үлкен ізденістің жемісі. Әрбір азамат мемлекетте өзін тең сезініп, емін-еркін қауіпсіз өмір сүретін, татулығы жарасқан қазақ елінің қарымды істері бүгінде әлем жұртшылығы үшін үлгі-өнегеге айналды. Мұның өзі біздің Ата Заңымызда бүкіл адамзаттық құндылықтар мен өркениет игіліктерінің барлығы қамтылғанын дәлелдейді.

Заңнаманы дайындағанда қаншама өркениет-

Куаныш МЫХАНОВ,
Қармақшы аудандық сотының төрағасы

ті елдің Конституциясы терең сүзгіден өтті. Өз елінде уақыт сынына төтеп берген, мемлекеттің дамуына серпін болар озық құжаттардың көпшілігі таразы басына салынды. Жалпы, барлығы 20 елдің Конституциясындағы ережелер зерттеліп, жаңа Ата Заңымыздың 18 нұсқасы әзірленгені тарихтан белгілі.

(Соңы 2-бетте)

СҮЙНІШІ

БАЙҚАУ! БАЙҚАУ!

«ЗАҢ» Медиа-корпорациясы» ЖШС, республикалық «Заң газеті» басылымының мұрындық болуымен өтетін Кемел Тоқаев атындағы детектив шығармалар байқауы биыл да жалғасын табады. Бесінші рет ұйымдастырылып отырған додаға Қызылорда облысының әкімдігі қолдау көрсетпек. Бұйыртса биылғы жүлдегерлерді қазан айының соңына қарай қасиетті Сыр елінде марапаттаймыз.

БАЙҚАУДЫ ӨТКІЗУДІҢ МАҚСАТЫ:

- детектив жанрының атасы Кемел Тоқаевтан кейін кенжелеп қалған жанрды жандандыру;
- детектив шығармалар жазуға деген көпшіліктің ынтасын ояту;
- шытырман шығармаға қызығушылықты арттыру;
- осы жанрдың көмегімен құқық қорғау, сот, адвокаттық салада еңбек етіп жүрген мамандардың еңбегін дәріптеу.

БАЙҚАУҒА КІМДЕР ҚАТЫСА АЛАДЫ?

Соңғы үш жылда осы байқауға қатысып, бас жүлде мен бірінші орын алған адамдар байқауға қатыстырылмайды. Басқа үміткерлердің бақ сынауына толық мүмкіндігі бар.

Үміткерлер шығармасын zangazet@mail.ru эл.поштасына немесе Алматы қаласы, Досмұхамедов көшесі 68Б мекенжайына «Байқауға!» деген белгімен жолдай алады.

Байқауға жіберілген материал көлемі А4 форматында 14-шрифтпен жазылғанда 10 беттен аспауы керек. Шығармалар осы жылғы 30 қыркүйекке дейін қабылданады. Белгіленген мерзімнен кешігіп келген еңбектер байқауға қатыстырылмайды. Материалдар «Заң газетінде» және zanmedia.kz сайтында жарияланып тұрады. Сондай-ақ, детектив жанрының талаптарына сай келмейтін шығармалар қазылар назарына ұсынылмайды.

ЖҮЛДЕ ҚОРЫ ҚАНДАЙ?

Байқаудың бас жүлдесі – біреу, 1-орын – біреу, 2-орын – екеу, 3-орын – үшеу және бес ынталандыру сыйлығы қарастырылып отыр.

Биылғы жылдың бір ерекшелігі – оқырманның дауысына (дауыс онлайн жағдайда беріледі) ең көп ие болған үміткерге бірінші орынға тең дәрежеде жүлде тағайындалады. Сонымен бірге, жазуға қабілеті бар студент жастарды, жоғары сынып оқушыларын ынталандыру мақсатында да арнайы жүлде белгіленіп отыр.

Ал, құрметті оқырман!

**БАЙҚАУҒА ҚАТЫСЫП, БАҚ СЫНАҢИЗ!
ІСКЕ СӨТ!**

ОРАЙЫ КЕЛГЕН ӘҢГІМЕ

Мақпал МӘЛІКҚЫЗЫ, дінтанушы:

«ДІНИ САУАТТЫЛЫҚ ЖАСӨСПІРІМДЕРДІ АДАСУДАН САҚТАЙДЫ»

– Орта мектептерде дінтану сабағының енгізілуіне де біраз болды. Бұл қандай қажеттіліктен туындады?

– Мектеп – білімнің бұлағы. Онда баланың жан-жақты, терең білім алуына ғана емес, мәдениетті меңгеруіне, өмірге деген таным-түсінігін кеңейтуге барлық жағдай жасалады. Соның ішінде діни негіздерден хабардар етудің маңызы зор. Діннің адамзат тарихында алатын орны ерекше. Ал ислам дінінен бөлек, әлем халқы ұстанатын діндердің тарихын, тамырын білу аса қажет. Біздің елімізде жүзден астам этностар мен ондаған діни конфессиялар бар. Ислам және православие діндеріне сенетін халық саны республикада басым болғанымен, өзге діндердің де қоғамдағы ықпалы аз дей алмаймыз. Сондықтан, діннің негіздерін білім ордаларында оқыту – заманауи қажеттілік. Әрі сабақты төменгі сыныптарда емес, 9-сыныпта оқытуда да мән бар.

(Соңы 5-бетте)

ТУҒЫР

БАСТАМА

КОНСТИТУЦИЯНЫҢ АВТОРЫ – ХАЛЫҚ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Бұл жұмыстардың басы-қасында танымал құқықтанушы ғалымдар, академиктер Сұлтан Сартаев, Юрий Басин, Салық Зиманов, Ғайрат Сапарғалиев, Майдан Сүлейменовтер жүрді. Конституцияны дайындауға атсалысқан осы заңгерлердің қай-қайсысының да лебізін тыңдау үлкен тағылым. Өздеріне жүктелген жауапты жұмысты олар халық алдындағы парыз деп санаған. Заңгерлердің Конституцияны дайындауда қалай ізденгенін, еңбектенгенін ұрпақтың есінде қалдыру міндет.

Ата Заң жалпыхалықтық референдумда қабылданды. Осы маңызды сәтке еліміз ерекше дайындалды. Дауыс берудің ашықтығы мен заңдылығын 19 елден келген мыңдаған өкіл қадағалады. Бұл күн – халыққа өз дауысының бағалы екенін ұқтырды. Сонымен бірге, мемлекеттің қай кезде де халық пікірімен санасатынына көпшіліктің көзін жеткізді.

Бас құжаттың бірінші бабында «Мемлекеттің ең қымбат қазынасы – адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары» деп жазылған. Яғни, Конституциядағы барлық игілік, негізгі басымдық пен артықшылық азаматтарға берілген. Ел Конституциясының қағидалары халықаралық стандарттарға толық сай келеді. Бүгінгі күнге дейін Ата Заң мемлекеттің тәуелсіздігін нығайтудың және экономикалық реформаларды жүргізудің басты құралына айналды. Ең бастысы, Конституциясыз азаматарымыздың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ете отырып, оларға мемлекеттің сенімді қорған екенін терең сезіндірді. Осы сенім – азаматтардың болашаққа деген үмітін үкілеп, мемлекеттің дами беретініне кепілдік беріп келеді.

Конституция күні – мемлекеттік мереке. Ал осы мерекенің мәнін арттыру үшін Конституция күнін атап өтудің лайықты тұжырымдамасын жасау керек. Ол үшін ұлық мерекенің тарихына, маңызына көңіл бөлген жөн. Әсіресе, мектеп қабырғасынан бастап Конституцияның баптарын оқыту сауатты ұрпақ өсірудің алғышарты екенін ұмытпайық.

ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫ

МЕРЕЙ

МЕМЛЕКЕТТІҢ АЛТЫН ҚАЗЫҒЫ

Ата Заң – әрбір мемлекеттің тірек етер алтын қазығы. Мемлекеттің бағытының түзу, бағдарының дұрыстығына Конституция кепіл болып табылады. 1995 жылдың 30 тамызынан бері Қазақстандағы тыныштық пен бейбітшіліктің, қауіпсіздік пен бостандықтың тұғырына айналған бас құжаттың ел өміріндегі маңызы зор, мәртебесі биік.

Конституция қабылданған күн ел тарихында алтын әріптермен жазылған. Себебі, осыдан 27 жыл бұрын халық бірауыздан таңдау жасап, ортақ референдумда Ата Заңның қабылдануына үлес қосты. Осы қадамдары арқылы әрбір азамат өз дауысының маңызды екеніне, мемлекетте әр адамның өзіндік орны бар екеніне анық көз жеткізді. Әсіресе, бас құжаттағы бірінші баптың: «Қазақстан Республикасы өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы – адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары» деп басталуы Қазақстанды мекен еткен азаматтардың сенімін нығайтты, ертеңгі күнге батыл жоспарлар құруына жол ашты.

Қазақстанның Ата Заңы әлемдегі жас конституциялардың бірі саналады. Сонымен бірге әлемнің көптеген зерттеушілерінің пікірінше, Қазақстанның Конституциясы әлемдегі жалпыадамзаттық құндылықтарды дәріптейтін ең үздік 50 конституцияның бірі деп танылған. Бұның өзі Ата Заңымыздың үлкен әлеуетін білдірсе керек.

Бұл құжаттың сапалы, халықтың талап-тілегіне, бітім-болмысына сай дайындалуы үшін аз еңбек жасалған жоқ. Бас құжаттың дайындалуына ерекше еңбек сіңірген ғалым, академик Сұлтан Сартаев өзінің бір естелігінде: «Алдымен 1995 жылы Конституцияның 18 жоба үлгісі дайындалды. Бұл өте күрделі кезең еді. 1995 жылдың шілде айында дайын болған Конституцияның жобасы бүкілхалықтық талқыға ұсынылды. Оған республикалық 53 ұйым мен қоғамдық бірлестіктер қатысып, 678 ұсыныс пен ескертпелер келіп түсті. Жалпы алғанда, елімізде 34459 талқылау ұйымдастырылып, 123717 адам сөз алды. Конституциялық комиссия 31886 ұсыныс пен ескертпені мұқият екіштеді. Жаңа Конституция тек идеалды құқықтық модель, шындыққа сай келмейтін декларациялық құжат емес, заңды түрде шешімін тапқан нақтылы механизмдер мен институттар ретінде танылды» деуі Конституцияның үлкен сүзгіден өткенін, ортақ іске барша жұрттың қатысқанын айғақтайды.

Ал «Көптің аузы дуалы», «Көптің көзі көрген», «Көптен кеңескен істе кемшілік болмайды» деген халық даналығының өзі

Сәуле АЙШОВА, ҚР Конституциялық Кеңесі аппаратының бас консультанты

бас құжаттың қаншалықты жауапты, сапалы дайындалғанына хабар беретіндей. Конституция бізге, адамдық қадір-қасиетімізге қол сұғылмауына, тіліміз бен дініміздің дамуына, ар-ождан бостандығын қорғауға, адал еңбегімізбен тапқан мүлкіміз бен меншігімізді сақтауға кепілдік береді. Сондықтан құқықтық мемлекет, заңның жоғарғы мәртебелілігі, Конституцияның мызғымас беріктігі, ұлттық идеологияның негізі және түп қазығы екенін мойындауымыз керек.

Поляктың белгілі ақы, философы Станислав ЕжиЛец «Мемлекеттің Конституциясы азаматтардың құқығын бұзбайтандай болуы керек» деген екен. Осы биіктен қарағанда, біздің Ата Заңымыздың он бойы, негізгі ұстанымы азаматтардың құқығы мен бостандығын қорғауға, мүддесіне қайшы келмеуге бағытталғанын байқамау мүмкін емес. Ата Заңның әрбір бабы мемлекеттің мерейін үстем етіп, азаматтардың азат ой, биік мақсатпен өмір сүруіне жағдай туғызған.

ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ АРТАДЫ

Қазақстан Конституциялық Кеңесінің делегациясы Ұлан-Батыр қаласында өткен (Моңғолия) Азиялық Конституциялық соттар және оған теңестірілген институттар қауымдастығының V конгресіне қатысты.

Сапар аясында Конституциялық Кеңестің Төрағасы Қ.Мәми Моңғолияның Ұлы мемлекеттік хуралының Төрағасы Гомбожавын Занданшатармен кездесті. Қ.Мәми Қазақстан Республикасында жүргізіліп жатқан демократиялық өзгерістер туралы хабардар етті. Моңғолия Парламентінің Спикері парламентаралық диалогтың жоғары деңгейін атап өтті.

Моңғолия астанасында Қ.Мәми Моңғолия Конституциялық Сотының Төрағасы Чинбат Намжил мырзамен де кездесу өткізді.

Кездесу барысында Конституциялық Кеңес Төрағасы моңғолдық әріптесін Моңғолия Конституциялық Сотының 30 жылдық мерейтойымен құттықтады.

«30 жыл бойы Моңғолияның Конституциялық Соты Конституцияны қорғап, құқық үстемдігі қағидағын нығайтуда және мемлекеттегі демократияны дамытуда жетекші рөл атқарып келеді. Сізге және сіздің әріптестеріңіз-

Конституционализм қағидаттарының бекіту саласындағы ынтымақтастықтың одан әрі жалғасатынына сенім білдірді. Конгресс жұмысына Өзирбайжан, Бангладеш, Индонезия, Корея, Қырғызстан, Малайзия, Мальдивтер, Мьянма, Моңғолия, Ресей, Тәжікстан, Таиланд, Түркия, Өзбекстан және басқа елдердің конституциялық әділет органдарының делегациялары қатысты.

ге елдегі конституциялық заңдылық режимін бекітуде одан әрі табыстар тілеймін», – деп атап өтті, делегация басшысы.

Тараптар бір-бірін Қазақстан мен Моңғолиядағы конституциялық өзгерістер туралы хабарлар етті, сондай-ақ, конституциялық бақылау органдарының Азиялық және Еуразиялық қауымдастықтары аясындағы өзара іс-қимылдың жалпы мәселелерін талқылады.

Қ. Мәми қазіргі уақытта Моңғолияның Конституциялық Соты жүзеге асырып жатқан Азия қауымдастығы төрағасының жоғары миссиясының маңыздылығын атап өтіп, конгрестің табысты өтуіне тілекестік білдірді.

Өз кезегінде, Чинбат Намжил Қазақстан Конституциялық Кеңесінің 2019–2021 жылдары қауымдастыққа табысты төрағалық еткенін атап өтіп,

Конституциялық Сотының 30 жылдық мерейтойымен құттықтады.

«30 жыл бойы Моңғолияның Конституциялық Соты Конституцияны қорғап, құқық үстемдігі қағидағын нығайтуда және мемлекеттегі демократияны дамытуда жетекші рөл атқарып келеді. Сізге және сіздің әріптестеріңіз-

ҚР КК Баспасөз қызметі

ЭЛЕКТРОНДЫ ҮКІМЕТ

GOVMOBILE ҚОСЫМШАСЫ КӨМЕГІМЕН ҚОЛ ҚОЮҒА БОЛАДЫ

EGov mobile мобильдік қосымшасын пайдаланушылар енді Сот кабинетінде құжаттарға қол қоя алады.

«Ұлттық ақпараттық технологиялар» АҚ ұжымы мемлекеттік қызметтерді алу үдерісі әлдеқайда жеңіл және жылдам өтуі үшін мобильдік қосымшаның функционалы мен мүмкіндіктерін кеңейту бойынша жұмыс жасауда. Бүгін біздің мобилдік қосымшаны пайдаланушылар үшін тағы бір мүмкіндік туды – Сот кабинетінде құжаттарға eGov QR көмегімен үйден шықпай-ақ уақыт үнемдеп, қол қоюға болады. Бұндай мемлекеттік қызметтерді алу ел тарихында әлі болған емес. Бұны eGov mobile мобильдік қосымшасының қарқынды дамуы деп санаймыз», – дейді басқарма төрағасы Ростислав Коняшкин. Оның айтуынша, жаңа мүмкіндіктерді пайдалану үшін eGov mobile пайдаланушылары: қосымшада авторизациядан өту керек (егер бұрын авторизациядан өткен болса, қосымшаға Face ID, Touch ID немесе қысқа кодтың көмегімен кіру қажет). Сот кабинетінде қол қою түрін таңдап («QR көмегімен қол қою»), eGov mobile басты бетінің оң жақ жоғарғы бұрышында «ақ шаршыға» басып, eGov QR сканерлеп, қол қояды. Өтінім сәтті өңделген кезде ұялы телефон экранында «Өтінім беру сәтті аяқталды» деп көрсетіледі.

EGov mobile мобильдік қосымшасының жаңа нұсқасы iOS жүйесінің пайдаланушылары үшін App Store платформасында, сондай-ақ, Android жүйесінің пайдаланушыларына Play Market және App Gallery қолжетімді.

Қазіргі уақытта eGov Mobile мобильдік қосымшасында 400-ге жуық мемлекеттік қызмет бар. Оның 150-і eGov.kz порталында, 250-і жеке тұлғаларға e-license порталында көрсетіледі. Ай сайын қосымшаны шамамен 2,4 млн қазақстандық белсенді пайдаланады және айына 50 мыңға жуық мемлекеттік қызмет көрсетіледі.

Е.КЕБЕКБАЙ,
«Заң газеті»

